

13. Eräistä Puulaveden ja Läsäkosken järvilohista.

Mikkelin läänin maanviljelysseuralla oli aikoinaan pieni hautomo Ristiinan pitäjän Kaitakoskessa. Tätä hautomoa varten hankki Seura tarvitsemansa järvilohen mädin ainakin vv. 1914 ja 1915 Puulaveden laskevasta Läsäkoskesta, mikä sijaitsee Kangasniemen ja Mikkelin pitäjien rajalla. Samoihin aikoihin suunnitteli Seura myös kaiken kalanviljelystoimintansa siirtämistä Läsäkoskelle; yksityiskohtainen suunnitelmakin (julkaistu Suomen Kalatalouden 4. niteessä siv. 160—168) laadittiin tätä varten. Siirtämisestä ei kuitenkaan tullut mitään, sillä, samalla kun Seura v. 1916 lopetti hautomotoimintansa Ristiinassa, se päätti jättää siirtosuunnitelmiansa toteuttamisen otollisemmiksi katsottaviin aikoihin. — Vasta v. 1931 Seura rakensi uuden hautomon Läsäkoskelle, mutta luopui aikeista rakentaa lammikoita sen yhteyteen.

Ne mädin ja maidin ottamista varten saadut lohet, jotka vv. 1914 ja 1915 pyydettiin Läsäkoskesta, merkittiin ja päästettiin vapauteensa. Merkitsemistyön suoritti kalatalousneuvoja Otto Korhonen, joka silloin toimi Mikkelin läänin maanviljelysseuran palveluksessa.

Kutukalojen pyyntiä harjoitettiin Läsäkoskella v. 1914 syysk. 16. p:stä lokak. 2. p:ään sekä v. 1915 syysk. 11. p:stä lokak. 9 p:ään. Niitä saatiin edellisenä vuotena 30 kpl. — 23 naarasta, 7 urosta — jälkimäisenä 31 kpl. — naaraita 18, uroksia 12 sekä yksi siksi nuori yksilö, ettei sukupuolta määrätty.

Saatujen kutukalojen pituus ja paino käyvät seuraavasta kat-sauksesta ilmi (painomäärät suluissa):

Naaraat: sm:

1914: 59 (2.8, 3.0 kg), 63 (3.3, 3.5 kg), 64 (3.8 kg), 65 (3.7, 3.8 kg), 66 (4.2 kg), 67 (3.6 kg), 68 (3.6, 4.3 kg), 69 (4.4, 4.8, 5.1, 5.2 kg), 70 (4.8 kg), 71 (5.1, 5.3 kg), 72 (4.8, 5.0 kg), 74 (5.3 kg), 75 (5.3 kg), ja 83 (6.9 kg). Keskipituus 68.3 sm, keskipaino 4.4 kg.

1915: 62 (3.5, 3.9 kg), 64 (3.5 kg), 65 (3.1 kg), 66 (4.0, 4.0 kg), 68 (4.1, 4.4, 5.0, 5.2 kg), 69 (4.8, 5.3 kg), 70 (5.0 kg), 71 (4.7, 5.1 kg), 72 (4.7 kg) 78 (6.7 kg) ja 84 (8.2 kg). Keskipituus 68.9 sm, keskipaino 4.7 kg.

Koiraat: sm:

1914: 43 (1.0 kg), 48 (1.7 kg), 61 (3.7 kg), 66 (4.2 kg), 78 (7.0 kg), 84 (8.2 kg) 85 (8.0 kg). Keskipituus 66.4 sm, keskipaino 4.8 kg.

1915: 47 (1.1 kg), 50 (1.4 kg), 52 (1.7 kg), 59 (3.2 kg), 67 (4.8 kg), 74 (5.5, 5.6 kg), 76 (7.5 kg), 77 (6.7 kg), 78 (6.5 kg), 80 (8.5 kg) ja 84 (6.4 kg; haa-voitettu). Keskipituus 68.2 sm, keskipaino 4.9 kg.

Sukupuoli määräämättä: sm:

1915: 35 (0.5 kg).

Kuva 1. Toinen Läsäkosken niskassa sijaitsevista lohiarkuista laskevien lohien pyytämistä varten. Valok. 1. 10. 1936.

Kudulle saapuneiden lohien koko on yllä esitettyjen mittausten mukaan ollut jotenkin sama sekä Läsäkoskella että Huopanassa. Naaraiden keskikoko oli Huopanassa v. 1914 69.2 sm (35 kpl.), Läsäkoskella 68.3 sm (23 kpl.), v. 1915 Huopanassa 68.3 sm (49 kpl.), Läsäkoskella 68.9 sm (18 kpl.). Koiraiden keskipituus oli v. 1914 Huopanassa 73.3 sm (11 kpl.), Läsäkoskella 66.4 (7 kpl.), v. 1915 Huopanassa 74.4 sm (12 kpl.), Läsäkoskella 68.2 sm (12 kpl.).

Läsäkoskella vuosina 1914 ja 1915 merkityistä 67 lohesta on uudelleen pyydetty kymmenen yksilöä, mikä vastaa n. 15 %.

Merkittyjä lohia saatiin takaisin:

a) vuoden kuluessa tai ennen:

1. Puulaveden Viitasaaren rannalta, joka sijaitsee n. 4 km päässä Läsäkoskelta, löysi talollinen Edvard Romo lokak. 12. p. 1914 kuolleena lohien, joka edel-

Kuva 2. Läsäkosken pääväylä nähtynä kuvassa 1 näkyvältä lohiarkulta.

lisen syysk. 16. p. oli merkitty Läsäkoskella (L. 16), Lohi oli merkittäessä 71 sm pitkä ja 5.3 kilon painoinen naaras, mutta ei kutukypsä.

2. ja 3. Läsäkoskesta saatiin toukok. 1. p. 1916 kaksi edellisenä syksynä merkittyä lohta, jotka arvatenkin olivat viettäneet koko (rauhoitettun) talvikauden virrassa. Kumpaisetkin olivat naaraita: toinen (merkki L. 42) oli syksyllä 69 sm pitkä ja painoi 4.8 kg, toinen (merkki L. 52) 68 sm pitkä ja 5.0 kiloa painava. Edellinen oli merkitty syysk. 16. p., jälkimäinen 26. p:nä. Saataessa ilmoitettiin edellisen pituus 67 sm ja paino 3.6 kg (vähennys 1.2 kg), jälkimäisen pituus 69 sm ja paino 3.5 kg (vähennys 1.5 kg).

4. Läsäkoskesta (ilmeisesti virrassa talvehtineena) saatiin toukok. 9. p. 1916 lohi (merkki L. 46), joka 35 sm:n pituisena ja puolen kilon painoisena merkittiin syysk. 18. p. 1915. Saataessa pituus on määrätty 37 sm, paino 0.5 kiloksi.

Kuva 3. Osa Läsäkoskesta syyskuun lopulla 1936 pyydetyn kutukypsän järvilohen suomusta. Suur. 37 kertaa. Lohi oli 72.5 sm pitkä uros, joka painoi 4.0 kg. Suomun mukaan oli sillä seitsemäs ikävuosi menossa. Kuudennen ja seitsemännen ikävuoden kasvualojen reunassa syöpmisjäljet eli ns. kutumerkit. Viidennen ikävuoden kasvualassa heikko valerengas.

5. ja 6. Läsäkoskesta saatiin edelleen (ilmeisesti talvehtineina), joskin hieman myöhemmin, kesäk. 3. p. 1916 lohi (merkki L. 59) ja saman kuukauden 19. p. lohi (merkki L. 38). Edellinen oli merkittäessä, lokak. 2. p. 1915, 66 sm pitkä ja 4.0 kiloa painava naaras, joka ei silloin vielä ollut mätiään purkanut ja jälkimäinen, merkitty syysk. 16 p., 50 sm pitkä ja 1.4 kiloa painava uros. Saataessa on edellisen pituus ollut 66 sm, paino 3.1 kg (vähennys 0.9 kg) sekä jälkimäisen pituus 50 sm, paino 1.4 kg (sekä pituus että paino ennallaan so. samat kuin syksyllä).

7. Puulavedestä läheltä Läsäkosken suuta saatiin toukok. 26. p. 1916 lohi (merkki L. 48). Se sai merkkinsä syysk. 16. p. 1915 ja oli silloin 64 sm mittainen sekä painoi 3.5 kiloa; oli naaras. Saataessa ilmoitetaan pituus 66 sm ja paino 2.65 kiloa (vähennys 0.85 kg).

8. Puulavedestä, n. 1 km Läsäkosken suulta, saatiin toukok. 28. p. 1916 lohi (merkki L. 62). Lohi, naaras, merkittiin lokak. 4. p. 1915, jolloin sen pituudeksi on merkitty 64 sm, paino 2.8 kg. Saataessa pituus 63 sm, paino 2.250 (vähennys 0.550 kg).

9. Puulavedestä, Simpiänselältä, n. 20 km Läsäkoskelta, saatiin kesäk. 23. p. 1916 lohi (merkki L. 49). Lohi, naaras, oli syysk. 25. p. 1915 merkittäessä 71 sm pitkä ja painoi 5.1 kg. Saataessa 74 sm pitkä, paino 4.550 kg (vähennys 0.550 kg).

b) yli vuoden poissaolleen saatiin:

1. Läsäkoskesta kesäk. 21. p. 1916 lohi (merkki L. 13), joka oli merkitty syysk. 28. p. 1914. Merkittäessä oli tämä naaraslohi 72 sm pitkä sekä painoi 4.8 kg. Saataessa oli se 77 sm pitkä ja 7 kilon painoinen. Pituuden lisäys oli siis 5 sm, painon 2.2 kiloa.

Kaikki tiedot takaisin saaduista yksilöistä on antanut Läsäkosken puutavarayhtiön silloinen isännöitsijä, johtaja Toivo Anttonen.

Usea uudelleen pyydystetty lohi oli saatu Läsäkoskesta kudunjälkeisen vuoden toukokuussa, mikä seikka viittaa siihen, että lohet olisivat talvehtineet joko itse koskessa tai siinä lyhyessä n. 1 km pituisessa Kyyvirrassa, jonka alapäässä koski sijaitsee. Tähän viittaa mm. lohissa todettu painon vähennys. Sen alkusyy tosin on mädän poistuminen ruumiista, mutta syntynyttä vähennystä kasvu ei ole talven aikana poistanut. Nekin merkityt lohet, jotka on pyydystetty Puulavedestä, on saatu aivan Läsäkosken läheisyydestä, yhtä ainoata tapausta lukuunottamatta, jolloin lohi saatiin n. 20 km päästä koskelta.

Seitsemästä Läsäkoskesta v. 1913 pyydystetystä lohesta on tämän kirjoittajalla ollut suomunäytteet tutkittavina. Näytteet ovat isännöitsijä Anttonen ottamia (nro 2 heinäk. 4. p., nrot 1, 3 ja 7 heinäk. 31. p. sekä nrot 4—6 elok. 1 p.). Suomumääräykset ovat johtaneet seuraavaan taulukkoon.

Taulukko 1. Läsäkosken järvilohien kasvunopeus.

N:o	Pituus sm	Paino kg	Pituus kasvukausien päättyessä sm:ssä:							
			1. vna	2. vna	3. vna	4. vna	5. vna	6. vna	7. vna	8. vna
1	88.0	8.45	8.9	20.7	29.5	49.8	66.6	80.0 S	86.4 S	88.0
2	87.0	7.55	11.0	25.6	36.2	55.6	71.8	81.0 S	84.4 S	87.0
3	77.0	5.46	7.8	17.8	27.1	39.0	46.0	62.2	71.8 S	77.0
4	77.0	5.5	9.1	20.8	26.9	50.4	70.8	77.0		
5	75.0	5.2	8.6	19.1	25.9	50.4	67.4	75.0		
6	65.0	3.35	7.8	17.4	30.6	42.5	51.0	65.0		
7	61.0	2.9	6.2	15.8	27.2	44.0	61.0			

Taulukosta ilmenee, että lohiet nrot 1—2 ja 4—7 ovat todennäköisesti siirtyneet laidunvesille so. Puulaveteen elettyään kolme kasvukautta koskessa, lohi nro 2 lieene viipynyt koskessa neljä kasvukautta. Tässä suhteessa osoittavat siis sikäläiset järvilohet vastaavaa hajaantumista keskuudessaan kuin Huopanan ja Keiteleen lohet. Myös lohien kasvunopeus näyttää molemmilla seuduilla olevan suunnilleen samanlaisesti vaihtelevaa. Suomujensa mukaan olisivat lohiet nro 1—3 syntyneet keväällä 1906, lohi nro 4—6 keväällä 1908 ja lohi nro 7 keväällä 1909.

Ollessani mukana Mikkelin läänin maanviljelysseuran äskettäin kalastuskuntien esimiehille järjestämällä retkeilyllä Läsäkoskella, otatin nojautuen kalastussäännön 32 §:ään ja kun siellä tällä kertaa oli pyydystettynä runsaasti uroslohia — yli hedelmöittämiseen tarvittavat määrät, niistä yhden niitä ravintomääräyksiä varten, joita kalataloudellinen tutkimustoimisto suorittaa ja joista järvilohi vielä puuttuu. Tämä uroslohi oli 72.5 sm pitkä ja painoi 4.0 kiloa. Sen iäksi tulee suomujen mukaan (kuva 3) seitsemän kasvukautta. Kolme ensimmäistä kasvukauttaan on tämä lohi elänyt koskessa, loput järvessä, arvatenkin Puulavedessä, käyden kuitenkin jo viime vuonna kutuun osaaottamassa; näin ollen oli tämä lohi tänä syksynä saapunut toiselle kutumatkalleen. Suomen kasvualojen mukaan oli lohien pituus eri kasvukausien päättyessä ollut suunnilleen 6.9—14.9—22.3—36.1—52.5—63.4 s—72.5 s sm sekä lisäkasvu eri vuosina seuraava: 6.9, 8.0, 7.4, 13.8, 16.4, 10.9 ja 9.1 sm. Lohi oli syntynyt keväällä 1929 sekä muuttanut laidunvesille keväällä 1933.

Läsäkosken lohienkalastuksen sanotaan aikoinaan kuuluneen valtiolle, joka sen sittemmin olisi luovuttanut Läsäkoskessa toimineelle myllylle. Myllyn mukana on kalastusoikeus sittemmin siirtynyt niille eri puutavaratoiminimille, jotka ovat ensin rakennuttaneet ja sitten omistaneet siellä sijaitsevan sahalaitoksen. Ammattimaista pyyntiä harjoitetaan Läsäkoskella lohimerroilla, mikäli nousevista lohista on kysymys, sekä sen lisäksi myös kahdella lohiarkulla alas-

päin laskeutuvia lohia. Viimeksimainitut laitteet, joita en muualta Suomesta tunne, on rakennettu siten, että matalavetisen virränniskan pohjaan on tehty katoksellinen arkku, jonka lattian muodostavat pitkittäin sijoitetut, aidaksien vahvuiset puunrungot; näitten lävitse vesi pääsee juoksemaan alemmaksi, mutta lohilta arkun sivuja alapään seinät estävät kulun; arkut ovat noin parin metrin pituiset ja levyiset sekä verrattain matalat (ks. kuvaa 1).

Läsäkoskelta saatiin kalatalousneuvoja Otto Korhosen ilmoituksen mukaan, lukuunottamatta hautomotarkoituksia varten pyydettyjä kaloja, lohia v. 1913 122.5 kg ja v. 1914 29 kpl. eli yhteispainolleen 114.5 kg.